

Redaktionelt forord

Formålet med dette temanummer om 'Diplomati under forandring?' er med udgangspunkt i Danmark at identificere, analysere og diskutere aktuelle diplomatiske udviklinger.¹⁾ Temanummerets forfattere tager os på den baggrund med gennem en diskussion af diplomatiets generelle udviklingstræk og deres betydning for Danmark og den danske udenrigstjeneste, en analyse af dansk diplomatisk udvikling i historisk kontekst med vægt på de eksterne rammevilkår, en analyse af nordisk diplomati, en analyse af vilkårene for et lille land som Danmark i det diplomatiske spil i EU, og en analyse af forandringer i kinesisk diplomati og disse forandringers konsekvenser.

Dansk diplomati har eksisteret lige så længe, som vi har kunnet tale om en egentlig dansk statsdannelse og udgjorde allerede i vikingetiden et supplement til den militære del af udenrigspolitikken. Harald Blåtands bestræbelser på at samle, beherske og forsvare riget foregik gennem opførelsen af store danske ringborge og ved en udbygning af Dannevirkestillingen som modsvar til tysk ekspansion i det sydlige Slesvig, men de foregik samtidig gennem den tids diplomatiske virkemidler, som ofte var baseret på personlige bånd mellem fyrsteslægterne. Harald Blåtands ægteskab med Tove, datter af en vestslavisk fyrste, styrkede således de danske bånd til de slaviske stammer og havde betydning for vestslavernes støtte til Danmark i det konfliktfyldte forhold til Tyskland. Også Harald Blåtands beslutning om at blive kristen kan tolkes i dette lys. De jyske bispedømmer var blevet oprettet i et samarbejde mellem den tyske kejser og ærkebiskoppen af Hamburg-Bremen. Gennem sit medlemskab af den kristne kirke blev det muligt for Harald både at påvirke bispevalg og at udnytte kirkens organisation i sine bestræbelser på at styrke den danske centralmagt.²⁾

Eksempler på diplomati allerede fra tidlige statsdannelsesprocesser er ikke særegent for Danmark. De tidligste skriftlige kilder om relationer mellem samfund beretter om Sumer, en civilisation i det sydlige Mesopotamien (nu Irak), som eksisterede fra slutningen af det sjette årtusinde før vor tidsregning til begyndelsen af det andet årtusinde før vor tidsregning, og fortæller ligesom kilder fra både faraoernes Egypten og oldtidens græske system af bystater om udvikling af diplomatisk praksis. Det er dog først i renæssancen, at vi kan identificere en profes-

sionalisering af diplomatiet i Europa og dermed kimen til nogle af de centrale institutionelle karakteristika, som kendetegner diplomati i dag: udenrigsministerier, ambassader og internationale konferencer om fælles problemer; i begyndelsen primært i forbindelse med krigsafslutninger. Diplomati rekrutterede ganske vist med udgangspunkt i adelen, men diplomati blev i denne periode noget, som man måtte lære sig, ikke blot noget, man var født til, og for nogle blev diplomatiet en karriere, hvor de skiftevis arbejdede på repræsentationer i andre europæiske lande og på regeringskontorerne i hjemlandet, hvor de kunne assistere i arbejdet med at forstå og besvare de diplomatiske budskaber og henvendelser fra andre lande (Watson 1992).

Langsomt opbyggedes et stadig tættere netværk af regler, normer og diplomatiske praksisser. Disse var ofte drevet af kombinationen af magtinteresser og funktionelle behov og førte til en stigende grad af institutionalisering af de diplomatiske relationer. Fra første halvdel af 1800-tallet var de europæiske stater tilstrækkeligt stærke og velorganiserede til at indgå i mere permanent samarbejde med hinanden. Den centrale magt, de faste grænser og en relativt homogen befolkning gjorde staterne i stand til at overholde de aftaler, der blev indgået. En stærk stigning i handel på tværs af landegrænser øgede samtidig behovet for koordination og samarbejde. Rhinkommissionen regnes ofte for den første internationale organisation og blev grundlagt i 1815 som følge af landenes behov for at aftale fælles regler for skibstrafikken. Organisationen fik ret til at varetage egne regler og fungerede også som appelret for lokale domstoles afgørelser i forbindelse med konflikter om flodtrafikken. Senere blev lignende internationale organisationer oprettet for at regulere landenes samarbejde om trafikken på andre europæiske floder. Udviklingen fortsatte op gennem det nittende århundrede, hvor der blev oprettet organisationer for fælles sø- og landkort, fælles regler for postforsendelser, og i første halvdel af det 20. århundrede, hvorefter den nærmest eksploderede efter Anden Verdenskrig i forbindelse med afkolonisering, Kold Krig og en accelererende udvikling i transport og kommunikationsteknologi, der på én gang har demokratiseret og kompliceret diplomatiet gennem fremkomsten af en række nye aktører, både offentlige (nye, ofte svage, stater, diplomatiske aktører på regionalt og lokalt niveau) og private

NOTE 1 Parallelt med dette projekt udgives et temanummer af Økonomi og Politik med fokus på nordiske diplomatimodeller.

NOTE 2 Se Albrechtsen, Frandsen og Lind 2006, side 32-35 for en uddybning.

(en voldsom vækst i både mellemstatslige og ikke-statslige internationale organisationer, øget diplomatisk aktivitet fra private firmaer og interesseorganisationer) og øget reguleringen af de diplomatiske relationer gennem mere aktivistiske politikker i eksempelvis EU eller FN-regi.

I dag er diplomatiet således mangefacetteret, og den klassiske karakteristik af diplomati som noget, der essentielt vedrører forhandlinger mellem suveræne stater om grundlæggende interesser, synes i dag utilstrækkelig. I temanummerets første artikel, 'Det klassiske diplomati fragmenteres og hybriddiplomati opstår', tackler *Martin Marcussen* denne problematik direkte gennem en analyse af seks parallelle udviklingstræk for diplomatiet og deres konsekvenser. Marcussen peger i den forbindelse på, at et afgørende udviklingstræk ved diplomatiet er, at det er sivet ud af Udenrigsministeriet og i alle mulige retninger. Der er opstået et såkaldt hybriddiplomati, hvor mange forskelligartede aktører supplerer hinanden og spiller sammen på de forskellige diplomatiske arenaer. Det betyder en væsentlig forandring af Udenrigsministeriets rolle, som i mindre grad handler om at være den eneste eller den dominerende kanal for varetagelsen af danske interesser på et givent område, mens den i stigende grad handler om at koordinere den samlede diplomatiske indsats.

I temanummerets anden artikel 'Mellem stormagtsinteresser og småstatsidentitet: Dansk diplomati gennem 150 år' accentueres den danske vinkel i en analyse af, hvordan interne og eksterne rammebetingelser har influeret de udenrigspolitiske beslutningstageres handlerum fra 1864 og frem. Artiklens forfattere *Mikkel Runge Olesen* og *Anders Wivel* finder, at dansk diplomati gennem de seneste 150 år trods væsentlige forandringer også rummer centrale gennemgående træk. Det gælder en pragmatisk tilgang i diplomatiet samt en dobbelthed af militære og diplomatisk virkemidler.

Temanummerets tredje artikel flytter blikket fra Danmark til Norden. *Laust Schouenborg* viser i 'Nordisk diplomati: I det skandinaviske internationale samfunds tjeneste?', hvordan nordisk diplomati kan forstås i kontekst af et såkaldt nordisk internationalt samfund, væsentligst knyttet til en bestemt forståelse af velfærdsstaten, der danner udgangspunkt for en særlig nordisk forståelse af international politik. En fælles nordisk model i international politik knyttes typisk til perioden under Den Kolde Krig, men Schouenborg argumenterer i sin artikel for, at nordisk diplomatisk samarbejde fortsat spiller en væsentlig rolle, ligesom der fortsat kan identificeres nordisk enighed på områder som klima og miljø, udviklingsbistand, menneskerettigheder, international lov, FN, fredsopbygning, handel og køn.

Den følgende artikel, 'Smart stat på afveje? Dansk EU diplomati mellem indenrigspolitik og europæiske stormagter', af *Caroline Grøn* og *Natalia Anna Rogaczewska* behandler en af de absolut vigtigste arenaer for dansk diplomati: EU. I en analyse af reguleringsområdet viser forfatterne, hvordan et regerings-skift i Danmark og den politiske dagsorden hos særligt én stor allieret, Storbritannien, fik afgørende betydning for mulighederne for at implementere en strategi, der på papiret levede op til standarderne for god diplomatisk praksis for småstater.

Temanummerets sidste artikel, 'Kinas pluralistiske diplomati', retter fokus mod en diplomatisk forandringsproces af potentiel global betydning. *Jonas Parello-Plesner* og *Christiane Bjerglund Andersen* viser i artiklen, hvordan kombinationen af globalisering og Kinas øgede internationale rolle fører til en begyndende bureaukratisk pluralisme med konsekvenser for Kinas evne til at kommunikere sine udenrigspolitiske præferencer klart og entydigt til omverdenen. Det klassiske diplomati udfordres af stadig flere aktører med en international forhandlingsflade, og end ikke et autoritært system som det kinesiske kan opretholde et klart skel mellem udenrigs- og indenrigspolitik.

Dette nummer af Samfundsøkonomen indeholder også to artikler uden for temaet:

Flere nyligt industrialiserede lande i Sydøstasien regnede i 1990'erne med at blive fuldt udviklede økonomier i løbet af et par årtier, men transformationen er stødt ind i barrierer. *Henrik Søborg* spørger hvorfor med Malaysia som eksempel. En vigtig barriere består i at skaffe arbejdskraft med de efterspurgte kvalifikationer på arbejdsmarkedet. Landene har investeret i og oplevet en eksplosion i antal studerende på de videregående uddannelser. Men mange af disse studerende vælger uddannelser, der giver de forkerte kompetencer i forhold til arbejdsmarkedet.

I 2012 gik Nobelprisen i økonomi til amerikanerne Alvin Roth og Lloyd Shapley for deres arbejde med allokeringsmekanismer af markedsdesign. Hermed blev der tilføjet to nye medlemmer til den stadigt voksende gruppe af spilteoretikere, der er sluppet igennem Nobelkomiteens nåleøje. Udnævnelsen kan ses som endnu en indikation af den enorme indflydelse, som spilteorien har haft ikke blot på det økonomiske fagområde, men på samfundsvidenskab som helhed. *Jens Leth Hougaard* fortæller om deres arbejde og dets mulige anvendelse til løsning af praktiske problemer.

Anders Wivel
gæsterektor

REFERENCER

- Albrechtsen, Esben, Karl Erik Frandsen og Gunner Lind (2006) *Konger og Krige 700-1648*, København: Gyldendal
- Watson, Adam (1992) *The Evolution of International Society*, London: Routledge